

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1971 жыл
СЕНТЯБРЬ
10
ПЯТНИЦА
№ 218 (6678)
Өртүз 2 кап.

СОЦИАЛИСТИК ЧАРЫШТЫ КАЛБАРТЫП, ОКТЯБРЬНЫҢ 54 ЧЫЛЫН ТӨЛӨПТИГ УТКУУЛ!

ПОЛИТМАССАЛЫГ АЖЫЛДЫҢҮЕНИН НЕГЕЛДЕЗИНЧЕ

СЭКП-ниң XXIV съездинге хүлээп алганы, чурттуң экомитет болгаш социал-политиктиг канчаар-даа аажым улуг программаны совет кижилер боттарының хан-дамырындан туруш хараа кылдыр хүлээп алгаш, ону амыдыралга боттандырып дээрзэ бүгү-ле кумук, чагазынчы чоруун, арга-мерге-жилдин хараа чок берип турар. Социалисттик чарыш кайда-даа калбарган. Массанын оо күш-ажылчы нөдүрлүүшкүнүн хүн-бүрү улам-на активнишкан, партияның иштини болгаш даш-тыкы мобилизацияны чедиптир. Билингир тайылбырлап, пар-тийни политиктиг база организацины амыдыралының үениң негелдезинге дүүшүрү чорудары — партия организациларының чутула сорулгазы.

Чүге дие, идеология, пропаганда иш болгаш агитмассалыг ажил партияның ажил-чорудулгазының база бир харыс-салгалыг талазы болуру. Партияның пропаганда болгаш агит-массалыг ажилына бир кол черин бистин сьездизиниң шийтириленин утказын болгаш ужуру-дүзүзүн амыды чы-нарга ханзы-биле тайылбырлаары ээлээр ужурул дээрзин партияның XXIV съездинге СЭКП ТН-ниң Отчет илеткелине Л. И. Брежнев айткан болгай. Бичанган XXIV съездинин шийтириленин амыдыралга боттандырылган амыдырал чонна-ры мобилизация-биле кыды ул сьездинин материалдарын пропагандаларын хүнүк айттарындан дүмүрүп болбас, харыс-салгалыг ажил.

Ылаңгыа ам күсүк хову амылдары чоруп турар бачым-чы-мыш үеде партияны политиктиг амылды чор-чара партия организацилары бичи-даа суларатпай, оң дээштик, амык-тыс чоруун чедип алар ужурул. Ол партияны чутула амы-лды кайда-ла беким деңгелем чорудуп турар болду, ында ажил-агылчы организацины-даа эки, күш-ажылдың сагыл-га-чуруму-даа быжыг.

Дүмүт ажалдазының үезинде хову турлагларына полит-массалыг амылды калбартып чорударына дузалашыры-биле СЭКП Тыва обкомунун пропаганда иш бөлүк республиканың районнарына чораш, улуг практиктик дузаны чедирге. Ылаңгыа Танды районга чораш, оң чамдын ажил-агылчы-ларда партия организацилары чон ортузунда политиктиг амылды, өскү агитацияны кайы хире бадалга чорудуп ту-рары-биле танышкан, оларга боттут арга-сүмелерин берген.

Чаз беш чылдың баштайгы чылында алган социалист-хүлээлгелери хуусаа бетинде күсүдиринче ажил-ишчилер-ни мобилизациялашкан, олардың ортузунда политиктиг бол-гаш агитмассалыг амылды беким деңгелем дээштик чорудуп турар партия организацилары республикада хей. Чижээ-лээрге, СЭКП Бий-Хем районку бо талазы-биле багый эвес. Ылаңгыа сизге белеткелини болгаш дүмүт ажалдазының үезинде кандыг политмассалыг амылдары чорударының хемчеглерин тодаргай алгаш, бюрга бадылаан. Ам районда 60 амыг политформатор болгаш агитатор салбырларда, бри-гадаларда, хову турлагларында, эвеноларда тайылбыр амылын чорудуп турар.

Районнуң «Саян» совхозунда партия (секретары В. Сениг) организаци болгаш политмассалыг амылын хову-шөлдерге — дүмүт ажалдазынче утказынган. Тус-тус бригада, эвено-ларда агитатор, политформаторларны быжылаан. Бригада-тапперин, вагон-башчыларга партияны ишкери агитация-биле а-рзын. Ол ышкыш «Багун кым мурун турар?» деп хууус-ту мурунчаларга тураскадып үндүренин база организаци-таан. Баштайгы ындагы үндүрүлгени социалисттик чарыштык беш хонуунда тилекчи болган Л. Биноутов бригаданынча тураскадып үндүргөн. А Биноутов 750—800 га черин таравзын ажаарын хүлээргеш, ону чедиптириниң күсүдип турар. Политиктиг амылдын кол улаанышкынчы ул пар-тийн таравзынчы күш-ажылчы болгаш политиктиг иде-кейиң кудурчине, дүмүт хуусаа бетинде, чидирг чок, ажаан алырынче улаңдырган.

Партияның политиктиг амылын амыдырал-биле, практи-ка-биле, күш-ажылчы коллективтерин мурунда туруп тур-тар тодаргай сорулгалар-биле сырый холбоозун үе неген ту-рар. Ол болза, лектор, пропаганда болгаш агитатор кижилекция, беседа кылдып тургаш, бодунуң чутузын тус кол-лективтиң амыдыралында алган дигир чижеттери-биле ба-дылап, социалисттик чарышты баштап турар коммунисттерин ажааргагы ролюн үлгер-чижекке алыры, чедиптирини быжыгалап, четтестерин илердери, оларны өй-шаанда эди-п алырынча коллективке дузаны чедирер дээни ол.

Политмассалыг амылды чамдын партия организацилары үениң ол негелдезинге чедир тургуспай, оң дээштин чедип албайн турар фактылар бар. Чижээ: Таңды районнуң «Ном-унииниң херели» колхозунд Оңгар-ховуа № 1 бригаданын-чы турлаан көргө, багый эвес дериттинген. Откут сөстү-лөзү, плакаттар-даа, агитхуулар-даа, кызыл-булун-даа, чунар-башчы-даа, радиоприемник-даа бар болгаш чаз солун, естүкүл диктамаал кээп турар. Ылаңгалда-даа хамылап нө-рөз болза, ында четтестер бар. Ол чүп? Кызылдың сайгары-ла баазазынче чорудуп болур 700 амыг тонна кызыл-тас ма-шина-техниканың чедиптезинден чыгышыан. Ол шаңда чаз-гай дүмүткө неместир комбайннарда тараз хүнүнүң кээп-ле турар. А ол тараванын сөөртүмнөйи шаңда чыдып турарын-дан, колхозтуң күрүнеге тараз садар планы озадалап ту-рар.

Ылаңгалган кала-даа политмассалыг амылды органи-застан тургаш, ажил-агылчы организаци болуп чоруун, алган хүлээлгелери күсүдиринче ишчилеринң ээ-харыс-сал-газын бедидиринче, сагылга-чуруму быжыгларынче, даан-дырган ажил-херек дээр кижилерин харыс-салгазын бедидиринче улаңдыр чорударының эргешчон чутулазын үстүндө чижик тодаргай чутулап турар-дыр.

Ам партия организациларының, бир чутула сорулгазы болза, Октябрьниң социалист Улуг революциязының 54 чыл оюн төлүгү уткууру-биле ажил-ишчилерин күш-ажылчы нөдүрлүүшкүнүн хүнүк чутула сорулгаларынче, алган хүлээлгелери хуусаа бетинде күсүдиринче маан-нишкан, партияның XXIV съездинин материалдарын улам ханы пропагандалаасы-биле кыды «Социалисттик чарышты ор-ганизацилар улам ижижидер дугайында» СЭКП ТН-ниң док-таалынын ужуру-утказын ижи бурунчеге чедип тайылбырла-ары болуп. Бүгү политмассалыг амылды олче улаңдыр то-даргай чорудуп, беким деңгелем организацилап, оң арга-хе-вирлерин экиндирер, дээштин чедип алар херек.

Бөгүн
«Шын» солун
Күш-ажылчы
алдарның тугун

«Элегес» совхозтун
комбайнерлері ЧАЛБАА
КАН-ОЛ биле КЫСЫГ-
БАЙ ОНДАР оларга ту-
раскадып көдүрдү.

Бо механизаторлар
ажаан алышыкына хүн-
нун улу-нормазын үр-
гүлчү 140—150 хуу амыг
күсүдип турарлар.

Мурнакчылар алдар
болгаш хүндү!

ШАЛЫПЧЫ АЖЫЛ-ИШ

Тоску беш чылдың баштай-
гы чылымың дүжүдү «Октя-
брь 14 чылды» колхозтун Че-
лерде № 2 трактор-хову бри-
гаданың механизаторлары
ажыл-агылды бир дугарында
ажаан кирген. 1200 гектар
кызыл-тасы ажаан алдыр сор-
гуа оларны мурунда турар
турар. Чазгай үлген кызыл-
тасы 4 комбайн талыкчалы
кестире, 6 комбайн басты-
лы, шалычы ажалдап ки-
ришкен. Бир гектарда орту-
нда-биле 11—12 центнер дү-
жүтүп ап турар.

Мурнакчы комбайнерлер
Михал Семенин, Василий
Елисеев, Михаил Валев хүнде
13 га черин таравзын басты-
рып тургаш, 22—23 гектар
чедире, чарыштын мурунку
оңдурган кирген. Талыкчалы
кестире турар комбайнерлер
Валерий Семенин, Сергей
Соловьев, Иван Филимонов,
Николай Мельников хүнде
ийн чедир норманы күсүдип
турар.

Чаз дүжүтүп 70 тонна та-
равзын бригаданың ажил-
ишчилери күрүе шыгамы-
рынче чүдүрүп чоруткан.
М. ОЮН.
Каз-Хем район.

АРЫГ-БАЖЫ САЛБЫРДА

Улут-Хемде «Улут-Хан» со-
вхозтун Арыг-Бажы салбы-
ры № 2 трактор-хову бри-
гаданың механизаторлары
Шалычта тарав кызыл-тас-
ты талыкчалы кестире эс-
тед. Мында сөө комбайн
ажылдап турар.

Салбырын мурнакчы ком-
байнерлери Оюв Чорба, Са-
ржазба Адыг-оол, Масмин-оол
Эрик-оол тарав кезидеинче
баштай кирген. Олар хуу нор-
мазын 120—130 хуу күсүдип
турар.

Ажалдадып баштаймы хүн-
дерде 30 амыг га черин
кызыл-тасын кестирген.
Совхозта партия комитети
таравкылар болгаш механиз-
аторлар ортузунда агит-мас-
салыг амылды чорудары-биле
агитаторларын быжыгалаан.

КҮШ-АЖЫЛЧЫ СОРУК КИИРГЕН

«Социалисттик чарышты ор-
ганизацилар улам ажижидер
хемчеглер дугайында» СЭКП
Топ Комитетиниң доктаалы-
н бистин совхозтун ажилчына-
ры болгаш инженер-техниктиг
ажылдакчылар танышкан,
нөмчүп көргөш, улуг куду-
рушкун-биле чүдүдүтүп
көрдүр турар.

Ажылчы чонга ук доктаал-
дын ужуру-утказын чедир та-
йылбырлар сорулга-биле лек-
торларын, политформатор-
ларын, агитаторларын сур-
галалыг семинарын партия
комитети эрттирген. Алаа 54
кижи киришкен. Оларны то-
ру, хойжу бригадаларда, фер-
маларда, албан организаци
челеринде быжыгалаан. Олар
чутула документини танышты-
рып эгелзген.

Ажыл-агылчы мурнакчы-
ларга доктаалды таныштырган
хууларда болтулаан. Шомба-
лыг салбырын хойжуларын-
га доктаалды таныштырган.
Баларчылар оң ужуру-дүзүн
белги-биле үнелер, бот-ботта-
рынын аразына социалисттик
чарышты мурунку деңгелем-
ден экижилеп, оң түнүдүн
чөгүрү үезинде үндүрүп, арга-
дуржунда солжугазын органи-
зацтарын дүгүрүшкен. Бо та-
лазы-биле сагалды республи-
канын сурагылы хойжу, Со-
циалисттик Күш-ажылчы Ма-
дыр Ооржак Логосаап бер-

ген. Ийги салбырын мурнак-
чыларын хуулар партия Топ
Комитетинин политика талазы-
биле улуг ужуру-дүзүн док-
таалык-биле танышкан,
ында амыткамы сагуар со-
циалисттик чарышты улам кал-
барырга идепкейлиг кил-
жиреи хүлээлгенер.

Бистин совхозтун партия,
профсоюз комитеттери бол-
гаш дирекция социалисттик
чарышты организацилары-
нча кичээлдер доктаамал салып
келген. Ажыл-агылчы адыр
бурунчеге ажилдап турар
уластарга таарыштыр соци-
алисттик чарышты негелде-
леп ажилдап кылаш, орта
дүжүтүр түнүдүлери үндү-
рүп, шаңаа-мактап турар.

Сизге белеткеер бригадалар
болгаш эвеноларын аразы-
на социалисттик чарышты
түндүлүн 10 хонга үндүр-
гөн доктаалган. Сөөгү түн-
дүлү Ооржак Заир-оолду
улаштуруп эвеноу тилең үн-
елер, дирекциянын, партия
болган ажилчы комитетте-
риниң ишчилер Кызыл тутун
чаалап алган. Эвено кезиги-
нери 668 тонна сизге бел-
еткен, он хонуга 132 тон-
на сараткан.

Хей сүт саар даш демес-
кеп турар азынчаларын чар-
ышты бир ай болгаш түн-
нээр. Август айда Ондар Нор-
жунма бирге чөргө үнгөн.

Бистин совхозтун мурнак-
чы бот чыдып эрткен айла-
рында көзгө ажил-агыл про-
дуктарыны бүдүрер болгаш
күрүнеге сазарынын планын
оңаалгаларын чедиптириниң
күсүдүргөн, СЭКП Танды рай-
комунун болгаш райтүсүм-
нун ишчилер Кызыл тутун
чаалап алган. Ол ышкыш си-
ген белеткелини талазы-биле
районда бирге чөргө чоруп ту-
рар бие.

«Социалисттик чарышты ор-
ганизацилар улам ажижидер
хемчеглер дугайында» СЭКП
Топ Комитетинин доктаалы-
на айткан бар четтестер би-
тин совхозка бажы амаарыжы,
онү экиндер талазы-биле түс-
кай хемчеглери совхозтун ди-
рекция болган партия,
ажылчы комитеттери хей-
ниинин килжиге-биле
ажылдап кылаш турар.

Партия Топ Комитетинин
доктаалды совхозтун ажил-иш-
чилерин күш-ажылчы улам со-
рук килрген. Ол тоску беш
чылдың баштайгызынын план-
ын оңаалгаларын хуусаа бе-
тинде күсүдүргөн база Ок-
тябрьниң социалисттик Улут
революциязының 54 чыл оюн
төлөптиг уткуурунча дуза-
лар.

С. СЕДЕН-ООЛ,
«Тийлелге» совхозта
партия секретары.

ТЕМП ДҮРГЕДЭЭН

ген шөлдерде эвенолор турар
улаштуруп салбырын уду-
тургалары кол кичээлдерин
булаар улаштуруп, хараганын,
тадыр аразында кол калды-
ры-биле сизге кесеринче у-
лаштуруп турар. Бо хүнүрде
96 мурнак хол калдыры-биле
сизге кезип киришкен. Бир
мурнакча 10 тонна сизге бел-
еткеер хүлээлгенер.

Хойжулар Болдогодай, Се-
лен-оол 7-7 тонна сизге бел-
еткен, социалисттик чарыштын
мурунку одурунда чоруп ту-
рар.

Дүмүт ажаан алышыкы-
нын кыска хуусаа шийинде
чидирг чокка эки примарлыг
чорудуп, саванын бүрүн-биле
болуп адыр сорулга салбы-
рын механизаторларын
мурунда саалдыган.

Салбырын механизаторла-
ры 5 комбайн-биле 120 гектар
арбайын дорт кезип кириш-
кен. Ону дооскан соода
300 гектар сузын кезер. Хо-
нуун ажил-ишчилериниң
амыдыралына болгаш ажил-
дарына таарымчалыг бай-
далды тургаларын топ хову
турлаанда багый эвес орга-

Иван Чудум 18 чыл итинде чолаачылан келген. Ол,
ам «Сельхозтехнику» Бий-Хем салбырында мурунчуг
чолаачыларынң бирээ. Бо хүнүрде «Элегес» совхозтун
хууларын өстүргөн элек дүжүтү Кызылдың сайгарыла
баалазынче сөөртүп, планын доктаамал амыг күсүдип ту-
рар.
ЧУРУКТА: И. ЧУДУМ.
А. МЕЛЬНИКОВТУҢ ФОТОЗУ.

ЧЕРИМ-ЧУРТУМ ЧЕЧЕКТЕЛИР

ахыры бистерден хамаарыжы
анаар. Бистин бүдүрүчүлүгү,
кызыл-агыл ажилдамынче-
стан чонун материалдыг ча-
гал чоруу амыа бедир. Че-
диптириниң чери, чур-
туус чечектелин.

Суан БИЧИННЕН,
алгы заводунда ажилчы.

Т О Ж У Р А Й О Н Д А Н К Ы С К А М Е Д Э Э Л Е Р

СААНЧЫЛАР • СИГЕНЧИЛЕР • БАЛЫКЧЫЛАР

Соокут тымыжы чөөр-
ту-ла дыңып, хүн дугузу
кыскалар оор. Шаг-үе-биле
чарыштылаан. «Тоора-Хем»
совхозтун сигенчилери муру-
ну хевээр чүткүлдүг ажилдап
турар.

Эң тергиннерин бирээ —
Толбулда № 1 сигенчи бри-
гада. Оң ажилчылары 230
тонна сизге белеткеер планын
200 тонна чедир берген.
«Артыан» планынчы сиген-
чири чарышты
дөдүр күсүдип шыдаар бис.
чүгө дээрге мээң бригаданың
амылчылары шымар, эрес-
кемээ улус — деп, бригадир

кантал салымшыкынын
ажылдарын ажижидеринче
ажылчы чоннары мобилиза-
таары социалисттик чарыш-
тын кол улаанышынын бо-
лур дээрин ол доктаалда а-
йтканын боттандырып бек-
тинге дорт амаарыжы-дыр.
Бо-даа, өскө-даа хемчеглери
күсүдүргөн төлөптиг үлү-
гү.

Толбулчулар боттарының
чарыш салып алганы Тос-Бу-
лак бригаданын ашкан. СЭКП
райкомунун болгаш райтүс-
комунун сизге бригадалар
аразынча ишчилер Кызыл ту-
гун сөөгү кижи түнүлге
улаштуруп чаалап алган бо бри-
гаданың ажилчыларының кү-
лөп-соруу чачыгы: чурумунг

үстү ажилчылар килер
ужурут бис.
Чаз доктаалды негелде-
лерин ажил-херек кырына
боттандырылган чутулазын
болууну хууунд диктир тур-
ла, бистин коллективте мур-
накчыларын савын көндү-
лөп, продукцияны шы-
ларын ам-да бедидери чедип

болгаш чүткүлдүг ажилдаар.
Совет Тыва салбырынң
Нек-Чар сүт-баран фермазы
күрүнеге сүт сазарынын чыл
планын 128,3 хуу күсүдкен,
азы чылда 60 тонна сүт са-
дар тургаш, 77 тоннамы сат-
кан. Ландан амыг 20 тонна
сүт садар социалисттик хүлээ-
гезин чөөкү хүнүрде күү-
сегинге бүзүрелдиг.

Ферманың эки түнүлге —
ылаңгыа оң мурнакчы сазчы-
ларының кызыл-агыл ижи-
нче, «Хундүлелдин демээ» ор-
ден-биле шаңнаткан Зорилге
Хувааска, хөөчүн саанчылар

ның бирээзи Нол Ажыма, аны-
к сазчы Ульяна Зорилге сүт
сазынын ай планынын 120
— 130 хуудан кудулатпайн ту-
рарлар.
Совхозта «Күш-ажылчы ал-
дарның тугун» Нек-Чар сүт-
баран фермазының коллек-
тивинге тураскадып көдүргөн.

Районнуң девискээрин-
ден балын тузуп, ону күрү-
неге дүжаап турар чедирден
Кызылдың балын заводунуң
улаштуру мурнакчы ажилдап
турар. Коллектив балын ту-
дар чыл планын 68,4 хуу кү-
сеткен, азы 160 амыг тонна.

А. НУГУРАК.

ОҢГАР-ХОВУНУҢ ТАРААЖЫЛАРЫ

Оңгар-Хову — Тан диниң
«Коммунисттик херели» кол-
хозтун эң-нө таравалы чери.
Инда 5000 амыг гектар шө-
лү тарав эгелзген. Оң масса-
лы ажалдадып чоруп турар,
дүжүт багый эвес. Колхоз ра-
йонда чаз дүжүтү күрүнеге
баштай дүжаап эгелзген ажил-
агылчыларын. Сентябрь-
8-ке чедир 736 тонна таравы
Кызылдың сайгарыла бааза-
ның килрген.

Тараа ажаан алышыкыны-
н колхозтун механизаторла-
ры хынамчалыг белеткеген.
Оң түнүдүнде комбайннар
үрөштининче таарышпайн
турар. Мурнакчы комбайнер
Николай Мильков, Анато-
лий Бухтеев олар кыи тову-
кунда бирээ-де 350 га та-
равы ажалдап. Хову кор-
агынынчын балыкчыларын
эпитер Сайзак, Доржу,
Гайко «База-да» эки ажилдап
турарлар.

Шанда дүжүне таравы
арылап, күрүе шыгамы-
рынче чүдүрүп чорударының

шөлдерде күсүк чөр аңдары-
газын чоруда берген. Ында
механизаторлар база-да ботта-
рының бүдүрүчүлүгү күш-
ажылдык биле шыктаран эге-
лзген. Трактористер эпитер Эр-
тине, Андрияныч, Куптарев
хүнде 5,5 га черин чарар нор-
малыг турган, 10 гектар че-
дир турар.

Таравы кыска хуусаа
ажаан алдыр даш көчөгөчү-
лар ажилдын темпизин түз
келген тууду-на бедидип оор.

ШАГ-ҮЕ ДАЛАШТЫРЫП ТҮР

(СЭКП Таңды райкомунун пленуму)

Таңды — бистин республикасынын эң таралган району. Оң аймагы-агилары Тыванын курунган сардар таразынын кезин бээр, хой-хей тонна элти, сүтүт, дүктү болгон көдө аймагы-агиларын өскө-даа продукттарын сардар. Бо чылын районун бүтү аймагы-агилары тараа култураларынын багыт эвес жүзүндү өстүрүп алган. Калыптарын болгон өртө донаттар болза-даа олар бир гектардан ортума-биле 11 центнерден эвеш эвес дүктүтү ажаап ап турар.

Ажаап алымшыкын аймагы-агиларын баштайгы хүнеринден өгөзөш-ле хой-хей комбайн-нарын болгон көдө аймагы-агилары машиналарын аймактыг кылдыр аймагыларын чечип алган. «Тилелге» совхозтун механизатору Монгуш Мадыр-оол хүн бүрү 50 гектар черин таразын кестирип турар, «Элегес» совхозтун комбайн-дери Чалбаа Кан-оол, Олар Кызылбай болгон өскө-даа хүнде нормалын 130—140 хуу күсөдип турар. «Межегей» совхозтун механизатору Иван Кытеев база-ла белик бугуручулук аймакка, ажаап алымшыкын өгөзөш-ле бээр 412 гектар черин таразын кестирип, 200 ганын таразын бөлүп бастырган.

Таңдынын тараа-агилары машина-техниканы ажаап алымшыкына чөп аймакка, гыска хуусада 14 мун гектар таразын кестирген болгон оон 5700 гектарын бөлүп,

бастырган. «Тилелге», «Межегей» совхозтарынын болгон өскө-даа аймагы-агиларын механизаторлары дүктү ажаалда-зын белик темп-биле чорудуп турар. Олар дүктү ажаалда-зын кыска хуусада, чидирг чок-ка чорудуларын, курунган та-раа сардар планын хуусаа бе-тинде күсөдиринге, үренини бүтүрүп алымшыкына долу шиптирилген.

Районун «Межегей», «Тилелге» совхозтарында болгон Дуржулга станциясында мал чечеринин белекеленин орга-низастыг чорудуп, ам белин малдын чылаа хергелер, бо-дун чечерин белекелен ап-кан. «Революциянын чалбын-жы» колхоз база «Россия» совхоз болгон өскө-даа аймагы-агилар сүлөстү 100 хуу са-лып алган.

Эрткен чылаа бодаарга мал-дын продукцияларын белек-кээр таразы-биле айма ра-йонда алаан организастыг чоруп турар. Чижээ, «Тилелге» совхоз 200 аймак тонна сүтүтү планаян айма сардар. «Револю-циянын чалбын-жы» колхоз-тун айма-шчилери курунган сүт сардар планын октябрь 20-

де доозарын алааннар. Таң-дыжылар курунган мал про-дуктуларын сардарын план-дын хуусаа белинде күсөди-ринге быжыг бугурулдулар.

Ол бүтүчүн дугайын чоокта чаа бөлүп өрткөн СЭКП Таңды райкомунун пленумунга тодар-гай чугулаашкан. Көдө айма-агиларын эң чугула кампани-яларын холбошторуп районда чорутууну турар эки аймак-дар-биле калы чамдык улук чептер бар дээрин анаа демдегелен. Дүктү ажаалда-зын болгон мал чечер белек-кээрин чечиникин чоруду-рундалган колдуула-ла көдө айма-агилар курунган са-дарын көзүндүрүп уду-биле хамдаржыр болгай. Иччаганш пленумга илеткел кылган рай-кууском даргазынын орака-чызы эш Г. А. Заревичинин болгон санал берген штерини ол айтырдылар улук ки-чээгейин салган ужуру-даа ол.

Олар боттарынын чугула-рында мындай чиктерин айтып турганар. Нинтизи-би-де районда 377 трактортун 251-ри ажаап алымшыкыне

кирген. Чугула «Тилелге» сов-хозта белин 18 комбайн күсүк кампанияга кирбон. Илдыг фактылар «Россия» совхозта болгон өскө-даа айма-агил-ларда бар. Ажаап алымшыкына техниканын аймак чок анаа турар болгон урелер чоруу ам-даа хей. Районда нинтизи-биле хуу бүрү 8000 га чер-ин таразын ажаап алым ар-га бар турда-ла оон ужурун-дан чугула 4000 ганы ажаап ап турар. Дуржулга станция-сында, «Революциянын чал-бын-жы» колхозта болгон өскө-даа черлерде механизатор-дар дүктү ажаалда-зын оожум темп-биле чорудуп турар.

Мал чечерин белеккээр та-лазы-биле аймактын темпиз-районда ам-даа чамы бооп турар. Илангыя «Коммунизм-нин херели» колхоз хергелге чогуур мал чечеринин чугула 38 хуузу белекелен алган. Ич-чаарга «Элегес» совхоз болгон «Революциянын чалбын-жы» колхоз оон бичин-ле хойну белекелен. Ол ыкшап районун айма-агиларын мал калжаа-рын кыска белеккээрине ба-рык-ла кирбон.

Пленумун киржикчилери

тараа-агиларын болгон мал чечинин белеккечилеринин ортузунга политик-массалыг аймакты күштелдиринче пар-тия, профсоюз, комсомол ор-ганизацияларынын болгон айма-агил ууртукчуларынын кичээгейин угландырган. Мында база-ла чептер бар. Илангыя хову турлаагында айма-агилдерге лекцияларын, илеткелдерин эвеш номчуп, көсүк агитацияны чогуур тем-пелге челип турганар. Чам-дык айма-агилдар соци-алист чарышты болур-чогу-ру-биле организастап шыла-ваан. «Революциянын чал-бын-жы» колхозтун, Дуржулга станциясынын, «Россия», «Тилелге» совхозтарынын бол-гон өскө-даа айма-агиларын планна партиа организацияла-рында ындыг чептер бар дээрин пленумун киржик-чилери чилин-биле шүтүмчү-лөдөн.

Сентябрынын баштайгы он ховуу доозулган. Бүгү айма-агилдер шалпык чорударын плат-уе далаштырып турар. Иччаганш дүктүтү кыска хуусаада чидирг чокка ажаап алым, малга чечир санын чем-сууну тургузар дөш бугу аргаларын болгон куш-терин доозу-биле аймакка, аймактын чондарын күжүр-шын башкарып, мобилизастап турган, көдө айма-агилын бо өн чугула кампанияларын чедипкинин доозары—үенч өн чугула сорулгазы болур.

СЭКП-нин XXIV съездинин шиптирилген болгон тоску беш чылдын планын сорулга-ларын күсөдиринге чугула салымшыкын болур дүктү ажаап алымшыкын шалпы-кын чорударыне база нинти-нин малыга чечер белеккээр доозарыне уланган кем-чегерин аймакка доктаалды пленум хууш алган.

Н. СТЕПАНОВ.

Республикан АТБ-инде дарган Иван Карлович Зинер ун бугурулган дөрт чыл аймакка, ай, квартал, чыл пла-нын доктаамал айма күсөдип, коллективтин мураккап ки-жилеринин санына кирген. Аңаа коммунист күш-аймак-дын ишчилерине деп белик атты тыныска. Ол, честен бо-лаш холочдан кылар нарын аймакдарын белик шынарлыг бугу-рун шыдаар.

А. КОЛ, СЭКП обкомунун пропаганда болгон агитация кылдынын инструктору.

КУРГАГ СҮТ ЗАВОДУ

ХМЕЛЬНИЦКИЙ. (СЭТА). Хмельницкий областын Старо-константинов хоорайында кургаг сүт белекел кылар улук заводту ажаалдаа кирген. Ол бугурулган чери саржалыг болгон сүт бугурулган бугу хевирин продукциянын, морозе-ноени база бугуруп үндүрөр.

САРАТОВТУҢ КОМПЛЕКСИ

САРАТОВ. (СЭТА). Саратов областында баштайгы үлөштүр комплекси — Михайловонун куш фабрикасы ажаалдаа кирген. Механизациянын дузаы-биле аңаа чамгыс-ла аймак-чын-оператор 20 мун анык дагааны азырап шыдаар. Инда чүгө электри моторлары белин мун ажат. Ол бугурулган черин коллектив Улуг Октябрынын 54 чы-лынга алдыр кылдыр бо чылын 11 центнер күш ээдин бугу-рун үндүрөр деп хуулашкан.

АНГЫС АНДАРЫЛГАЗЫ

ОРЕЛ. (СЭТА). Орел областын механизаторлары 300 мун гектар анык чер андарып белеккээр. Ол өрткөн чылын бо үезинде турганынан 100 мун гектарга хей.

Ангис андарышкынын темпиз улам шапкынчып турар. Иччаганш бо күстүн тургузула нинтизи-биле 950 мун гектар черин чакы тарылгага белеккээр турар ужурулук. Ды-ка хой айма-агилар чер андарылазын дүн-даа, хүн-даа чөп кылып турар.

СОВХОЗТУҢ НОРМАЗЫ

КОСТРОМА. (СЭТА). Костроманын айма-агиларында ви-тамининг далган белеккээр агрегаттар дүн-хүн чөк ажаалдап турар. «Караван» совхозтун механизаторлары витамин-биле байлак ындыг 400 тонна мал чечин кыска кулавылаан болгон морковтан кургаг «чечин» белеккел кирипкен. Ол ан-дангыт чечин белик черини эки уксаалыг малыга бээр-биле 100 тоннаны белеккел кылдыр.

Караванчилер өрткөм үндөшлөп мал чечин белеккел, кы-дыр талазы-биле улук тургулааны мөөнөп алганнар. Ич-чаганш оларын үзгөдөрн Бугула областын өскө-даа совхо-здарында болгон колхозтарында ындыг чечин белеккээр ме-ханизастаттыган чектерин кылып турар.

«КУРГАГ ЧЕР» ӨДҮРЕНТЕРИ

ДОНДА-РОСТОВ. (СЭТА). Доннун куш аймакчылары бо чылын 10 мун тонна хире өдүрүк ээдин бугуруп үндүрөр деп турар. Эйт комбайндалары кыларын улам хойу-биле кээп турар ол планын боттанып болурун балыткан турар. Новобатайскинин куш совхозтун аймакчылары өскө-дөргө үзгө-чизгөн кургузун турар. Инда хари ула 60 мун анык өдүрүктөрн чечериптер механизастаттыган шөлү-дөргө кургузун. Аңаа чүгө чамгыс айыл өдүрүк оолдарын аппараттар, 25 хонган соонда дензилерге 1,8 килограмм че-де берген боор.

Инда чүгө үш механизатор аймакка турар. Аймактын ыч-чаар организастаарга, белик шынарлыг дыка чин өрткөктү ээти ап болуун спецналетер саап тышкан.

Куштарын Доннун дыка хой совхозтары болгон колхозтары база ыччаар өстүрүп турар.

БАЙЛАК КУНУРУЗА

ЧИТА. (СЭТА). Агаар-бойдустан бергелөөн аймак эртери берге. Байкальск температура хүндө 20 градус чедир чы-тый бээр, а дүн дүжө-ле-ле сооп эгелээр. Ол — кукурузага өзүлүк-ла хоралыт. Иччаганш тараа-агиларга ындыг чорук уйгу-чылын-даа бербейн турар.

Чита областын чус мун анык гектарда кукуруза шөлдерин-де моторлар дажы барык соокал чөк дыналып турар. Ин-да кукурузаны кезип, силеастар аймак кылып-түткү.

«Воскресенск» совхозтун участоттарында дүктү гектар-дан-на 400 центнер ажа берген. Иччаар Актинскинин ку-курузачылары шөлгөн 300 болгон оон-даа хей нотаан мас-саны ажаап ап турар.

СҮТ МАШИНАЗЫ

Тула областа «Смычка» дээр машина тудар завод «ОМ-1» деп чаа сүт машиназын бугуруп үндүрүп турар. Ол чамгыс-ла шактын тургузула 1 тонна сүтүт арылаштырган, хари ула соодар. Ол завод бо чылын төнчүзүне чедир 2000 анык ындыг машиналарын кылып үндүрөр.

«Смычка» завод 24 хевирин сүт болбааырадыр машина-ларын кылып үндүрүп турар. Оон кылып турар машина-лары шакта-ла 50-ден 15 тонна чедир сүтүт болбааырадыр бугурукчулук бооп турар.

ХОВУ ТУРЛАГЛАРЫНГА...

Бип-Хем районун шөлдеринде дүктү ажаап алымшы-кыны массалыг чоруп турар. Бо хүнерде партия-агил-ор-ганизастыг болгон политиктиг кичиникинде аймактын дүктү-тү чидирг чокка ажаап алым-ны хамдаржырып угландырган. Районда 60 анык поли-тиформатор болгон агитатор ховунун айма-агилдеринин ортузунда таймышар масса-дыг аймактыг калбартышкан. хүнүн ээлеген чугула со-ругаларын чедипкинин ботандырырыне чоноу моб-илизастап турар.

Районун колхозтарында болгон совхозтарында тараа ажаап алым, малга чечер бе-леткээр бригадаларда, мал фермаларында болгон хову турлаагында социалист чарыштын дөштүг чоруну шип организастап, политмас-салыг аймакты калбарган. Ол ыкшап көсүк агитация айма-кыне удуз кичээгейин са-лып, оон мобилизакын күжүр дөштүг аймакка. Дүктүтү кыска хуусада чидирг чөк ажаап алымшыкыне чоноу кы-гырган доозун, планктарын, сепидилерин хову турлаа-гында, бригада төндөрнн хойу-биле көрүп болур.

Партия райкому, айма-агилдарда партокмнар малга чөк белеккеленип болгон дү-жүт ажаап алымшыкынын кампаниязыне хуу бүрүнүн кичээгейин салып, полит-массалыг аймакты калбарташ. СЭКП райкомунун бюрозуна хову аймакдарынын үезинде чорудар политмассалыг аймак-дарын хемчегерин бам-лаан. Айма-агилдарын ара-зынга социалист чарышты калбарташ, оон түшүлүн оон ховунан үндүрүп турарын көрсөт. Тилеккесе СЭКП рай-комунун болгон райкуу-комунун шиптир Кызал ту-гун тымысшылаан. 100 айма-нын шаңалын бээр. Колхоз-тарда, совхозтарда партия ко-митеттери, бантаар черлер, дирекциялар, сабырлар бол-гон бригадалар, эвеналар ба-за тус-тус механизаторларын аразынга социалист чарыш-тын негөздөн аймакка кы-лым, бөжө хой-хей айма-шчилерин хаара туткан.

Амгы үезде политмассалыг аймакты хову-шөлдерде ме-ханизаторларын ортузунга ка-

бартарыне чок кичээгейин партиа организацияларын са-лып турар. Районун «Саян» совхозында партокмну (се-кретары В. Сенин) ап көрөдө. Партокм бо чугула кампани-я үезинде организастыг болгон политмассалыг аймактын сов-хозтун бүтү айма-агилдерин дүжүт ажаалда-зын мобили-застарыне дөштүг угланды-дырган. Бо талазы-биле ал чо-рудар хемчегерин аймакка кылган, оон үсөдүдү эгелей берген. 32 комбайнныг бир бригадалар турган, 8 эвен-о кылдыр үкен. Ол эвеналар-нын удурукчуларында дур-жулгалыг комбайнларын бы-жыгалаан. Ол ыкшап партия, комсомол болуп турганнар. Нинтизи-биле ол бригадала 9 коммунист, 11 комсомолчу бар. Эвено бүрүздө удузчу крп-ролдузч постулары аймакка турар.

Дүжүт ажаап алымшыкы-на база курунган тараа джаа-лазын организастыг эрттире-ринге коммунисттерин сору-галарын дугайында акти-визм партиа организациязын чуралына чугулашкан. А механизаторларын хура-зынга социалист чарыштын негөздөлөрүн, ажаап алым-шыкын үезинде моральдыг болгон материалдыг илг беришкенин айма-агилга кал-чаар ботандырырынын бай-даларын талыштырган. Тус-төү эвеналарга 21 агитаторун быжыгалаан. Механизаторлар ортузунга партия-агил полит-массалыг аймакты чорудар-бык коммунист В. Галазюков, Л. Быхов, Н. Дударев, Д. Ондар оларын партокмдан быжыгалаан.

Механизаторларга аймак тө-лөдөрүн шип тургузулган системалыг дүжүтү кыска хуусада чидирг чокка ажаап алымшыкына база дөштүг бол-гон, совхозта механизатор-ларын аймак төлөдөрүн өс-түргөн. Чижээ, үшүк разряд-дыг тракторист-машинанын аймак төлөдөрү 21, дөртүзү-нүн—20,4 хуу өскөн. Дүжүт ажаап алымшыкынын төнгөн соонда, эң дөре болгон ком-байнерге «Ажаап алымшыкы-нын мастери» деп атты ты-мысшылаан. «Найрал» поез-дин-биле ани-чорукка чоруп

халаа пүтөкканы бээрн бааа көргөн.

Ажаап алымшыкынын шы-нарлыг чорударыне кичээ-гейин күсөдирин турар бис. Иччаганш «1971 чылда дүжүтү шынарлыг ажаап алымшыкы чепмону» атты тургузуп, «Найрал» поездин чоруп пүтөкканы шынар та-лазы-биле тилежон комбайн-дер база тышкар бис—деп, совхоз директору В. Пашенко биске чугулашкан.

Оон анында ховуа аймак-лар турарларын аймакчы-ларын куштурут даштамы-лашыне удуз кичээгейин са-ган. Удузтун аймакка турар чектеринге нинг чечин чедир-бээрннн анында хову турлаагында стогоаларын база организастаан.

Дүжүт ажаап алымшыкы-на белеккеленип мал чечин-ниг белеккеленип уламчылары совхозта база үргүзүлөп тур-ар. Бо чугула аймакдар үе-зинде политмассалыг аймакты дөштүг организастары мал-га быжыг чем-сууну тургуза-рынга, дүжүтү өй-шаанда шынарлыг ажаап алымшыкына база курунган тараа джаа-ларга курунган социалист чарыштын негөздөлөрүн, ажаап алым-шыкын үезинде моральдыг болгон материалдыг илг беришкенин айма-агилга кал-чаар ботандырырынын бай-даларын талыштырган. Тус-төү эвеналарга 21 агитаторун быжыгалаан. Механизаторлар ортузунга партия-агил полит-массалыг аймакты чорудар-бык коммунист В. Галазюков, Л. Быхов, Н. Дударев, Д. Ондар оларын партокмдан быжыгалаан.

Районун өскө-даа айма-агилдарын партиа органи-зацияларын политмассалыг аймакты база багыт эвес чору-дун турар. «Өк» совхозта, «Хадчы», «Кызыл тараа» колхоздарда партия комитет-тери бо талазы-биле тускай планын тургузуп, оон ботан-дырып турар. Илдыг болза-даа, тургузуган планна-нын күсөдөлөрүн чамдык пар-тия организацияларын чогуз-оожум ботандырып турарын база демдегелер апаар. «Ха-ды» колхозта партия органи-зациялыг мал чечин белек-келеник болгон дүжүт ажаап алымшыкыне коммунисттерин болгон комсомолчулар-нын күжүр таарыштыр органи-зацияларын, партия, комсо-мол бөлүктөрүн тургузарын, механизаторларын хууда ху-

лаага алырын чокка чедир-ле ботандырып келгенин нелерон. «Өк» совхозтун партия организацияларында бактап турар 70 анык ком-мунист кал-ла кичи ажаап алымшыкына хаара тутту-ган. Көсүк агитациянын, ха-на партия-агилдерин оператив-тиг хемчегерлер болур куртузг сабырларын, агитаторларын, «мобилизакын», «про-екторларын», ботелеткелдерин өй-шаанда үндүрүн чам-дык партия организациялары чедип албаан.

Районун партия органи-зацияларын ховуа полит-массалыг аймакты улам дөштүг чорудун болурунун бүгү аргалары болгон баазазы бар. Ажаап алымшыкында 11 пар-тия, комсомол болуп турган-нар. Көсүк агитациянын бол-гон хана партия-агилдер дөштүг чорударына чугула чүү-дөр-биле партия организация-лары болур-чогуру-биле хам-дыртыган. Агитаторбрига-далар анында ул чечин ра-дио дамчылаан, агитатор-лар, политинформаторлар чурта болгон республикада мал чечин белеккеленип, дүжүт ажаалда-зын бай-ла-лып хуу бүрдө чоноу таныш-тылып, дыналып турар.

Дүжүтү кыска хуусада ажаап алым, малга быжыг чем-сууну белеккээр аймак-дарын улам чедипкинин чорудар дөш чугула хемчег-дерин ап, политмассалыг аймакдарын калбартып тур-ган, районун партия органи-зацияларын СЭКП-нин XXIV съездининг көдө айма-агилын журнунга салган со-ругаларын күсөдиринге эвеш эвес улуз-хууну кин-дер апаар. Илангыя «Соци-алист чарышты организаста-рын улам экижилер дугайы-нда» СЭКП Топ Комитетинин доктаалын удурулга ботур-бушкан, оон организастары-нын дөштүг принциптерин—аймак болурун, түндөлөрүн дөштүгтерин, дуржулаанын практиктиг калбарынын болурун чамгышын чон ботандырып күсүк хову аймакдарын үезинде чедип алым ужурут.

А. КОЛ, СЭКП обкомунун пропаганда болгон агитация кылдынын инструктору.

Кус дүшкөн. Хираа дүжүп турар. Илангыянын бугурун саргаргалыг бергелөөн. Нян-тинин малын оңа-мөдлөп кыш аймакдар дөш аймактыг тем-пизин дүргөдөп, оон халаа алымы Советтерин чугула херөө. Кыштагалашкына белек-кел дугайында айтырып аймактын чондар депутаттары-Хан Чоон-Хемчин район Со-ветинин сессиядага чогуур өбүдү чугулаашкан.

Сессияга илеткочин, рай-куускомун көдө айма-агил өргөзөлүнүн начальниги К. Куулар районда кыштагалаш-кына белеккеленип калдыг чо-руп турарын тодаргай чик-келер-биле чугулашкан.

Келер кызыл районда кыштагаларга 17.100 бөдө, 163.000 шөр мал, 1270 хире хавап, 10.500 куш кыштаар. Чугула шөр мал бөдөн 416 кыштагга турар. Мал бакшы-нын өзү турары-биле 28 кыштагы пейей тудары кор-дунен.

Бо харысаалыг үезде кыштагалашкына белеккел-диг байдалы районда калды-гыла? Чоокуу хүверге чедир 6571 тонна бөдүн мал чечин, 620 тонна бугу-бүр, 7500 тонна анык салос массалыг белеккел. Район ситен белек-келенин планын 45,2 хуузу күсөткөн. Салос културала-рын ажаап алымшыкыне айма-агилдар массалык-биле кир-ген.

Малга чудуктүг чечерин көзүндөрн чугула аймак. «Чы-

СЕССИЯНЫҢ ХҮН АЙТЫРЫ—КЫШТАГЛААШКЫНА БЕЛЕККЕЛ

раа-Бажы» болгон «Больше-вский» совхозтар тараа саванын салос културалары-биле ка-тыг кылып турар. «Октябрь» 30 чылы, Ленин аттыг кол-хозтар, «Сүт-Хол» совхоз ситен белеккеленип организастыг чорудуп, планынын 65—79 хуузу күсөткөдөн. «Ок-тябрь» 30 чылы» колхозтун иш-чилери 300 аймак тонна ситен-ин кыштагаларге чедирген.

— Эйт, сүт, дүк болгон мал-дын өскө-даа продукттарын то-дун арбын болуру малдын то-дун болгон чымыг, хуу аны-шканында кол хамдаржыр—деп, «Октябрь» 30 чылы» ко-лхозтун зоотехникы В. Довган-сесияга салынып демдег-лөдөн. Колхозта бо талазы-биле организастыг хемчегер алды-нып турар. Шөр мал 31, бөдө мал 11, хавап биле чымыг бир-бир калганга кыштаар. Кайжа-лар чечир, оларын чамы-на контарым дөштүгтерин. Хойга ийн, чам малга алды калыныг пейей тудар. Тускай эвено калаларын тудуу, чурттаага байжынарын септен эгелөөн. Колхоз мал чечин бе-леткээр планын 80 анык хуузу күсөткөн. Фермалар-да болгон шөр малдын 22 кыштагалга 300 аймак тонна ситен, 90 тонна бугу-бүрү-нү чедирген. Кыштагалар

кургаг өдөк бөдөр аймакты ба-за организастаан.

«Чыраа-Бажы» совхозтун хойжыларын кыштагалары-да 50 тонна, сүт-бараан фер-маларында 140 анык тонна ситенин чедирген. Мал чечин ситенин белеккеленип кызылхайк аймакка турар бригадалар, фермалар коллективтерин, эвен-олар, тус-тус хойжылар рай-онда хой. Илангыя «Искра» колхозта О. Кошкар-оол удурукка бригадала ситен белек-кээр планын ирматка айма күсөткөн.

Мал калжыларын, чурттаага байжыларын, чуртаага байжыларын, кызылхайкларын септен ситен, чам калжалар тудар эвеналар «Алда-Мадар», «Сүт-Хол» совхозтун, Ленин аттыг колхозта аймакка эгел-өөн. «Алда-Мадар» совхоз-та ийн эвено шөр малдын ийн кыштааг тудуу доозасын, эң база ийин тудуу эгелөөн. «Сүт-Хол» совхозтун Кара-Чы-раа сабырларда эвено 4 па-лааынын тудуу доозасын, ам үшүк пейей тудуу кирипкен. Иштин сабырларын малчылар-ын боттарынын күжү-биле үш калжаны тудуу.

Фермалар болгон брига-далар мал чечин-биле кайы хире хамдаржылаан? Хууноу бо чугула айтырын айма-агил-дарын удурукчуларын бөжө

кичээгей салбайн турар. «Тыныч» совхоз мал чечин белеккээр планын 17-ле хуу-зу күсөткөн. Совхозтун ди-ректор турган М. Дөмүр-оол, Төвө-Хал көдө Советинин кукумууну даргазы О. Лон-сан бо аймакты ала-чайла-лаашкыны кирген. «Чыраа-Бажы», «Большевский», СЭКП-нин XXII съездин аттыг сов-хозтарда мал чечин белек-келенин тоомчаы оожум. Эрт-тедн, мал чечин чогуур үе-зинде кыштагаларга чедирин албааннан чамдык аймак-агилдар бо чылын куду көр-гүзүлүп болгон. Төртүр чам баш малга оонаштыр чам-дык алымы «Большевский», «Чыраа-Бажы» совхозтарда эрткен кыштаг куду дөштөдө. Бөдө малдын баш санын өстүрүн «Большевский» совхозта өскө айма-агилдарда эрткен чы-лаа болжарг кудулаан. Бызал-дарын, хураганнарын нымта-лап алырын дөштөдө бөдө эвешкөн. Эйт, сүт бугурун аймактын чамдык бо үезин дөштөдө четтес.

Эки шынарлыг мал чечин чечир-биле белеккел алымы мал чечин өстүрүн, оларын продукттуу белидирин кол магалдыг болгай. Чамдык айма-агил-дарын удурукчуларын бөжө

кичээгей салбайн турар. «Тыныч» совхоз мал чечин белеккээр планын 17-ле хуу-зу күсөткөн. Совхозтун ди-ректор турган М. Дөмүр-оол, Төвө-Хал көдө Советинин кукумууну даргазы О. Лон-сан бо аймакты ала-чайла-лаашкыны кирген. «Чыраа-Бажы», «Большевский», СЭКП-нин XXII съездин аттыг сов-хозтарда мал чечин белек-к

ЧИГИР ХАЙЫНДЫРАРЫ- НЫҢ СЕЗОНУ

БЕЛГРАД. Югославианцы

—Воеводинада болган Сла-
вонизда чигир хаймдылары-
мын сезоу эгелен. Сремск-
Истривона хоррайд завоутун
жигичинаары да дужуттун
свевкааны ажилда кижилри
ир дугаарында эгелен. Завод-
директору Н. Млутинвичи-
нин динатканы-биле алыр-
да, бугуруде 350 муң тона-
ажыг чигир свевкааны ажил-
дадан кыллр. Заводту чаарты-
п, алыгтыканын ачызында ол-
кылар хой свевканы ажилда
кыллр аргалыг болган. Завод-
дуну күчүзү ийи катан көү-
дөдөн.

Боеводнянын өске-даа беш чигир заводу чигир хайындарынын база эгелген. Тускай эртемниглеринин санааны-биле алырга, ол заводтар 1.800 муң тонна хире свёклааны ажылдап кылып ужурулг.

Славониянын бүдүрүгелери сезонда 855 муң тонна чигир свёклазын ажылдап кылып.

(СЭТА).

ышкаш дыка хей санныг чүүл-
булу техниканы болгаш чеп-
гузунда патриоттар 25 солдат-
тарны чыскаалдан үндүргөн

ышыащ дына хэй санныг чүүл-
бур техникумны болгаш чеп-
сек-хереселдерини ууттааан.
Дайынның шериг баазалары
хосталганын улууску чепсиги
куштериниң ууук-соксаал чок
халдаащынарынга таварыш
турган. Камеана дээр америк
баазаны артиллерия-биле бо-
лоан үезинде 32 склад урел-
ген, нийтизи-биле 50.000 тон-
на бомба болгаш снаряд ча-
зылган.
Контум можуга августуң
24-тен 26-га чедир үениң дур-

АГРЕССИВНИ ПОЛИ

таар чериниң шийтпиринде чу-
гаалап турар. Партия даргазы
Герхард Данелиус: «Барыны
Берлин талазы-биле дөрт күрү-

недернин дугуржулгазынын
ужур-дузазы болгаш түннел-
дери» деп илеткелди кылган.
Социалистиг чангыс аай

ДАР-эс-САЛАМ. (СЭТА). Ан
оттарың отрядтары португал
торларың шериглеринге сог
таварыштыларың үргүчүлөп,
дээн тургатышарың үндүр
рар. Ол дугашын Анголарың
Улусуң шимчээшкениңиң (МП
да парлап үндүргөн дымчада
лаан.

Бо чылдың июньда МПЛА
чылары Каянде девискээринг
ниң дайыңчы хемчеглерини ка
кан, оң түңнелинде колон
шеригери чидиргилде болган
дыга демделген. Ылангы
Казидениң арызында орукка
лар чоран ийи чүкь машин
амаң.

ШУКУННАР

сперилгел аягола тайбын суур-
жаагында хөмчөглерин чоруду
дындагыда айтыкан. Масиб
30 солддын оскунтан
ажыктачылар бир суурже ха-
лион тайбын чурттакчыларын
ен. Мындг азымыл шаакы-
рин Мозамбикке баа болган,
жууну бир көдз сурууну он-
ларын боолал елургей.

колонизаторлар боттарын-
ийларын хаара туткан наци-
сттер шимчээшкениндг чалгын
е удур кара турамында аажы-
е дөза шаварын орадажын

УЛУСЧУ ХУРАЛДЫ ТАРАТКАН

КАИР. (СЭТА). Египет Араб Республикасын президентин Анвар Садат Улусчу хуралды сентябрь 8-тен эгелзиз тааралдынын болгаш Улусчу хуралдын чаа кижигүнерин октябрь 27-де сонгуур дугайында республика декредин үндүргөн.

Ол декретти азууар чаа составтыг Улусчу хуралдын баштайгы хуралы бо чылдың ноябрь 12-де болур.

БЕЙРУТ. (СЭТА). Францияда кыдат элчин-биле чазак че-

коммуны нэгтгүүр Вей-Галаны аравынхыг уугуур
ны ноёд айдга Чжоу Зы-лайныг болгон Года Мейринг
баш удур чөлөөтэйрэй зугаар болгавыг «Ан-Шааб» содун
бичсэн.

Дипломатыг харилцааларыг тургуузынхыг яланцн үе-
д айдга билс ботгадларын чорударынхыг дугуймда дугуружа-
га чуулгалынхыгынхыг үецидсө чөдип алдманыгынхыг чүлдсө
аймтга. Ол ялмаш кымда тала ирэнхлэ чазакты шүтүг-
чүлээрн сөксаткан туур дугуйн билс багу дугурушкан. Изы-
рынг специализири Чор-жө периг тудугларынхыг кыли-
рынг кижирини-биле чорудар дугуймда Чжоу Зы-лайныг
дэлгэс Года Мейрге дамчыдарын КУР-нуц элчини дийцат-
кан.

ДАЙЫННЫ КАЛБАРТКАН

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). АКШ Индий-Кыдат даймы чорун дугааларын улам калбартып турар. Сентябрь 6-да америка стратегия боомадаровщиктер «и-32» муруун Вьетнамад Кхасавь районунче 18 улада калдаашкын кылды, 500 аямы тоюна бомбаны оокташкын АП агентиле дыцкылат.

АКШ-тын агаар шериянч тактикти боомадаровщиктер чепеэсн дүжүргөн жанын бомбалаарын баша үргүлдүздөн. Ол жанынш Тонкин өжүңүнө турар америка шерат кораблында чепеэсн дүжүргөн жанын үгөр-боолар-онде боолаларында яда, кийилген.

НЬЮ-ПОРК, СЭТА-ның көрі

«Күш-ажал хүнүгө» турса
саадыр-биле сентябрь 6-да
«Юл-Порктун» топ парамыг
алган митингинин киркин
чилери «Ажыл» негиз тур бис
деп, кыйгырыг салып тур
аппар.

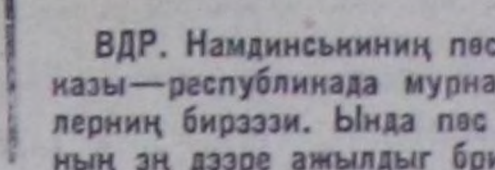
Фармацевтика үлөтүрүү
жылчыныярыпкан болган э
төгөлөр албан-хаакчылары
нын профессионалдуу учу че
де салларынын төдөлөкчиз
тив Франклин америк чааа
ныч ояза экономикагич хем
негелери шыңгыш шүтүмү
нун ол профессионал илгиз

литикага удур демисежин ту-
рарын мундараан

Чуртга байдал үргүлчтү дайтан вел чидар, аймак чок

талышкын улам көвүдөп ту-
 130. ынаган, эмизиле

машинд хийгээр ороо олсуу
хүснэгт хийж байгаа нь тус-
мас дээш ажил төлөвлөн яв-
дуудад бие биен ирэхгүйн
гузар үзүргэ тавиартай ту-
рар деп "Доо ажлаагүй ба-
туур дээр комитетгүй" дара-
зы Ральф Клофф мэдэгдэл.
Демократтарын эргэ-цагарга-
ны холга алрынга нийгд-ла-
уулз идүүл салыр доор боа-
за, алдагда болур нийн, чүг-
дээр өл партия күш-азмын
книжеринийн берге байдалын
чигчидэр дээр чүүв-дээ сү-
мелөөйн турар деп ол деиде-
глэн.

Бичь Лиен (оң талазындан ийи дугаарында) удурутуп турар.

АЛТАЙ КРАЙ. Сибирьде эң улуу тараалык аймак-агый — «Алтай» совхозунун колхозунун аймак алыштыгынын байыгы хушундан эгелеш, аймак алыштыгынын ыска хушсада, чидир, чокка чорудар болган күнүгө пландан ажык хой тараан сазар дөш социалисттик чарыштың эгелешкен болган.

Совхоз Төрөөн чуртка миллион пуд ажык тарааны дуулар, бо дөргө пландан 40 муң центнер хой. Хохулардан эсептөөрүгө чедир тараа өсөртүлөнгө тракторларын, тергелерин, кожуларын ажылап турар.

Гектардан ап турар дүжүт 19—22 центнер. Комбайнер, коммунист Константин Гельман муң центнер тарааны совхозка бир дугаарында бастырган. Социалисттик чарыштың тилекчил, дуржулгалык механикаторго чаа дүжүткөн кылган хабести тинертеринч түстүп турарын бо чуртка көргөскөн.

Е. ЛОГВИНОВТУҢ ФОТОУ. (СЭТА-ның фототехникасы).

БУЯННЫҢ КИЖИЛЕР

Ала-неинин хайгааралык дашкаар аркан ийи-чангыс уругларын ажаап кижилерин турар кижилерин ажаап дугайында чугаалары.

Арагага хандыкшаан азы кандай-бир өскө херек ужурунда уругларын хайгаарал чок каапкан бар ийи-чангыс ала-неини чок деп болбас. Уруглар хайгаарал чок арпалык дөш сагыш салышкын бисте улуг. Кызыл хоорайда уруглар хүлөп алыр албан черинде колдуунда аймактар ажаап турар. Оларның ажыга харым-салтамыз белик.

Манда кээп турарларын арамында улуг, биче-даа уруглар бар. Оларга сагыш чогап, кичээнгей негеттилер. Ук албан черинде уругларга таарымчалык байдалы тургускан. Азы-чөп, идик-хөп хандыкшалы, кижилеринде ажыла дөш сагыш салышкын улуг. Базы көпкөк уругларын ийиш турар. Ийи-бүрү ийишарык библиотекка бала бар.

Уруглар уруглар-ла болбай. Эрге-часыг чорук, чымчак сөткөл оларга негеттилер. Уругларын кижилерин, хайгаарал турар аймактар ала-неини сагыш чогаашкынын солтур дөш бүгү күжүн салын турары өөрүнчүгү. Оларның сагыш чогаашкынын ачыманда чамдык уругларын ала-неини үр үдө дилеп турган, тын ап турар. Чижээлөргө, Саши Будчининин

адамы Прихор крайның Хасан районунда Зарубино деп суурда чурттап турар болган. Бичин Сагааны адамына чедирин каан.

Кижилеринде уругларын боттары чедир. Уругларын чүдө ала-неинге, төрөдөргө чедиринден алдыда, өскө хоорайларда тускай школаларга база чорудуп турар.

Назы чептөөнөр таламы-биде ажык чорудар комиссиялар болган шагдаа органарын дамчыштыр Суфар Махамдикутун, Вова Гребендикотун төрөдери тыылган. Суфарның азамы мөчөөн, азамы не эргезин казыткан. Бичин оолдун кырган-авамы болган кырган-ачамы Татар АССР-инн Казанда чурттап турар, Суфарны оларга чедирин каан.

Вованы оң адамы өскө оола дөш уруглар хүлөп алыр чөргө дуулапкан турган. Оон иези арагага хандыкшаан, огул каапкан барган, чурттап турар чери бидинмес. Бо оолдун баала-ла кырган ада-неини тыншап, кижилеринде чедирин каан. Кырганнар Свердловскиде чурттап турар болган.

Бичин хүлөлөгөн баала манда келген уруг бурдунун салым-чолу дөш сагыш салыры болуп деп ук албан черинин директору В. И. Бекетов чугаалап олурар болду.

И. ПРИНЦЕВ.

УЛУГ ЧАС ЧЕЧЕН ЧУГАА

Давын сүтүнү бажынын чырыны даады-ла орайга чедир кылар. Ол чаа келген солунары кичээнгейлери номчул, иштикке болган даштыкыда солун чүдөдөрүн элэй берген, эргэ хүрөн дөштериндегиде демделген олурар. Давын ийи чыл буртуугар пенсияже үнгөн-даа болза, бүгү намында удурутур ажалдарга ажаалап чоралган болган, көргөн бичег чүдөдөрүн демделеп ап чачыккан кижилер. Халык хейерлей кылган хүрөн хааракчы-гашты ажалыштарга, оң демделген дөштериндегиде оң оңу-биде каагалагачкынын чыдар.

Эртең. Эртең-барганын демделеп чорур, эскеринел кижинин хеймер огул — Юра ам дөртүк класста. Хеймер уругтүр чүдө болбай, а Юра ымыз эвес, бирээни-ле айтырган, сонуургаа чорур. Ол ачалыныч бо чыгыт демделген дөштериндегиде көрүп олурар. «Улуг час. Улуг херектер» деп бижээш, адаан кыла бугу-биде ийи катан шыйып каанын эскерип каан. Юра кезек болганга, ол өсөртөр чүгө оңайлаадынын сонуургаа, адаан «байысаап» эгелешкен.

— Ачай, сен алдан ийи часты чурттап өрткөнүн шын, аз?

— Ийе, шын.

— Ол-ла бүгү частардан бо

1971 чылдын чалы канчап оңайгай улуг час болуп чүвө? Давын огулуну айтырымын-га дөрт харыны беритеринден бергенини, эң-не бөдүрү-биде тайыбырлаан:

— Бо часты улуг час деп адаанын шын. Эртең өбөлбөлүг чылдын соонда, чаа беш чыл планы эгелен турар улуг час бо-дур. Улуг чоругаларже узду шүптү чаа көдүрүшкүнүгү кирип турар. Адам Алдын-оол бешин марттын эгеленде партианын чыгыне кижигүнүгө кирип. Бо час оң намдарында — улуг час. Сен баала-ла эге школаны дооздыр сен. Бо час—сен баала-ла улуг час болуп-дур.

— Улуг час ол-ла дикжи.

«Улуг херектер» — деп база бижээш-дир сен?

Адам стоода чыткан солуну номчунунаан уламчылаан:

— Биче көрөм. «Дунокод-1» бешки ай хүнүнүн программасын бүрүн күтөткөн» — деп бижээш ышаккаш. Сен төртүтүшкөн, бирги часты көрүп турганда, азы 1961 чылда, Юрий Гагарин бир-ле дугаарында октагай дөшөгөнүгө уштур. Ынчанга адын бешин Юра болбай, оң бээр оң чыл эргезен. «Дунокод-1-ини» алды ажылы — улуг херек-тир.

— Бичин бо Чаа-Суурга самолёттар бешин бо чалым кээп эгеледи — деп, Юра дөткөз.

— Ол, ол. Кайла, чүдө

Вл. СЕРЕН-ООЛ.

СОВЕТ СПОРТЧУЛАР САППОРО ОЛИМПИАДАЗЫНЫҢ БУДУУЗУНДЕ СТАРТ БУРУЗУН ОЛИМПИЙЖИ БОЛДУРАР

Ам спорттун чайты сезову төнүгөн орар болза-даа, бүт-бөмбүрүнч маргылаалары уламчылап, чик атлеттер, чаа-тергелер болган өскө-лөрдө чаа-чаа рекордтарын тургузуу турар харым. Ийи-чала-даа кыш узавес бөдү-түк эргезилчө кирер болбай. Бо чыгыт кыш — Олимпий мурнуу чарыштын спортчу кымы. Гребендикот болган соо-луг Ак Олимпиадага Норвегия-ның командазы бирги черин алган, а Саппорога болуп чаа оюнбарынч организациада — японнар шевелелер эрттирер хар дилеп, ыраккы Австрали-же чоруп барганы таварылта эвес.

Амгы спортка тилекчи бодурунун тургузуу дөштөөмөт турары ол атты чедир алымын берге болуп ийди алган. Гребендикот хар болган дөш орунтарына тилек-гезириниң соода норвежтер-нин тургусу кошкан. «Спорт даштыкыда деп совет жур-налын саваанын боттарын алдыра, эртең кышкы сезовун түшкөш-биле Норвегия-ның командазы СССР-нин, Голландиянык болган Ита-лиянык командадарынын соода барган. Ынчанга олар ам баала Австралида японнар биде кады шевеле-лери эрттирер турар.

1970—1971 чылдын сезову-нун дөштөөмөт биде адыра японнар 13-күчтө. Олимпий оюнбарынч организациа-ры чурттарынч командазы бодурун чуртууга эки түн-вөдиг болуп бидинтир. Ынчанга ол чурттар боттары-нын олимпийж спортчулар-гычте улуг кичээнгей са-лыш турар. «Австрали хар херек болза боттары!» дөш бо-дубун командазын Япония-ның мпалар чоруканын баа-таварылта эвес-тир.

— Совет спортчулар Ак Олимпиадага 1956 чылдан бээр кирешип, спорттун кышкы хейерлерин хожончон чурт-тары бешин дык ымылдан шыпкан улуг болбай, ам бо чыгыт Олимпий сезовга кичээш белектерин турары? СССР-нин Министрлер Чөвү-дөтинин чыгыда куш кула-тур болган спорт Комитети-нин спорттун кышкы хейер-

лериниң таламы-биде эргезе-линиң ачалыгы Леонид Сви-ридовка бо айтыргыч теле-фон-биле салган мен. Айты-рымы эрте салышкан ирге мен бо деп бодум бааа тиге-не берген мен.

— Эки ээ паванай чайгы беле-терер деп үлөтөр чугаа спортка узуг-ла таарымпас аларган болуп ийи-деп, Свиридов чугаалады. «Спорт-тун кышкы-даа, чайгы-даа хейерлеринге белектерди бүгү чыл дургузунда чорудар болза чадикшииниң болуп. Ынчан-га ийи айтыргы салганылар эрте эвес болган. Ол дугайында чугаалаар чүвө-ле хой. Чүгө дөргө, сезов — Олимпий мур-нуу чарышым болгай.

Олимпий сезовунда совет спортчуларынч байдал киди-лгэ? 1968 чылда, Гребендикот бол-ган IX Кышкы Олимпий оюн-барыга совет команда 5 ба-ды, 5 мөңгү, 3 хүлө мо-далдарын ап, ийи-ти-биле ийиңи черин элешен. 1964 чыл-да Инстербурк болган оюн-барга дөштөөмөт, бир баам аткаарлаанымыс ол. Ийи-чала-даа Гребендикот Саппорога чедир эртеңи үш кыш совет спортчуларга багай эвес түн-вөдиги берген. Совет спорт-чуларынч биде мергезилин улуг хемчээлдегиде делегей мар-гылаалары херекчелер турар. Ийи Статтенич — Европанык болган делегейинч тулгап чемпион. Людмила Титова болган Валерий Муратов — делегейинч кышкылар эгелеш-кен ыска хемчээлге эрт-тир маргылааларынч тилек-чилер. Ийи Родина болган Алексей Уланов — фигурут чунгулаашкынын делегей чемпионы, Гарий Напалков — трамплинде халык-ларынч делегей чемпиону, Задачингар Галина Кузнецова, Алесина Олюнина, Владимир Воронков, Валерий Тараканов, Федор Симашов, Вячеслав Ве-денин — делегей чемпионы, Хоккей таламы-биде СССР-нин ийи-дегиде командамы делегей чемпиону, совет биатлонистор

астафетага делегей чемпиону... 1972 чылдын олимпийж ийи-дегиде командазынч бирги киди-лгэ болган ол харым. Ынчанга совет спорттун ады-ларынч оларынч-биле кыш кичиер камгалаары? деп ай-тыргы-биле белектериме моо-май уламчылаа.

— Саппороже баар совет олимпийж дуржушкынынч со-ставид ийи-дегиде адыры дүжү-түр болуп турар — деп Сви-ридов чугаалады. «Эртең кы-шкы хой маргылаалар бол-ган. Биде көрүтүлгелери док-таамал көрүтүр спортчулар СССР-нин ийи-дегиде коман-данынч составыга кирер. СССР-нин олимпийж коман-данынч төлөвлөс составынч тургускан. Аңаа киди-лгэ-ти-нинч СССР-нин профивилдерин-инч VII Кышкы Спорткала-алык ийи-дегиде алган.

1971 чылдын февраль-март айкары эртеңи бо маргылаа спорттун кышкы сес хейер-ле болган. Манда эң-не өскө, таланттык болганынч тренерлеринч бугуу көр-үп алганы ажит эвес. Бо Саппорогадан баштай-гы маргылааларына чурттуу 50 муң коллектив болган клубтары кирипкен. Түнөл маргылаада Россия Федера-циянын 48 областарынч, кыргызларынч, автономт республикаларынч, ол кышкы Украинанынч, Белорусия-нынч, Казахстанынч, Грузия-нынч, Литваның, Латвиянын, Арменияны, Эстонияны, Москва, Ленинград хоорайла-рынч 125 спорттун кирип-кен. Оларынч аралык спорт-тун адырынч мастерлер 8, делегей хемчээлдинч мастер-лер 28, спорт мастерлер болган аңаа киди-лгэ 580, спорттун бирги разрядчылары 510 кыш турган.

— Олимпийжлерге киди-лат, таланттык хой анык-тарынч Саппорогада бергени демделер херек — деп, Сви-ридов уламчылаа. «Эки каш аттары аздай: хаакчылар — Ийи Селюнина (Марий АССР), Иван Прошин (Кози

АССР), конькичлер — Лари-са Морозова, Галина Баранова (кайымы-даа Ленинград областы), биатлонист Аста-лей Зайцев (Ленинград). Дай-дын мөөд-дө уламчылап бо-дур. Ийи-чала-даа Саппорога болуп маргылаада совет спорттун адырынч кыш кам-галаары деп чүвө чүдө ий-варынч ортан чөндө, спорт-тун кышкы хейерлеринч та-ламы-биде улуг маргылаалар. Кубок дөш демисеп доозу-ган соода бидинер.

Бо чылын Бакуранынч хаак таламы-биле СССР-нин Кубо-гу дөш маргылаада аңгы-да, кышкы таламы-биле СССР-нин Кубогу дөш маргылаа-ны бир дугар эрттирер деп турар. Ону Ахма-Атам, азы Мелега январь 8—9 хүн-вөдиге эрттирер. Бугу хөдө-лө Кубоктары дөш маргылаа-лар олимпий командазынч киди-лгэти-нинч ийи-дегиде адырынч ийи-дегиде үзө бо-дур. Киди-лгэти-нинч Оли-мпидага чедир бөштө эвөш эвес шалыга маргылаага кирир.

Чижээ, конькиге Олимпий мурнуу чарышынч маргы-лааларынч дайымынч мын-дыг: Декабрида — Беринге, азы Ийи-дегиде узустар ара-мынч маргылаада, январьда — Ахма-Ата хооружу-мунуң чачыл болган шалыга дөш маргылаада, СССР Кубогу, Евро-па чемпионы.

Фигурут чунгулаашкы-нынч мастерлер дөштөөмөт айд-ла-ла улуг шалыга та-варылар. Ригага контрол мар-гылаа, оң соода Москва делегейинч чачыл болган маргылаада эгелер. Январда Европа чемпионаты, Шве-цияга эртер.

Хаакчылар, биатлонистор, трамплинде халыкчылар, хоккейлер, шаанакт чун-гулаалар хой маргылаалар-га кирешип, Шаан спорт — СССР-де ийи-дегиде спорт хейерлеринч эң анык. Бо хейер соогу чылдары Ленин-град болган Иркутск областа-рында, Москвада, Латвияда

негетер. Чунгулаар эң хейерлер кылган, таланттык аймактар тыншыган. СССР-ге шавык-биле чунгулаар спорт-тун хейерлер соода-биде Олимпий оюнбарычте коман-даны бир-ле дугар чоруда-ры шактыртылар. Оларынч тилекче чедир азыры берге, ийи-чала-даа баала улуг шалыга таварылар, олар-ны мпалык шилин азыр арга бар.

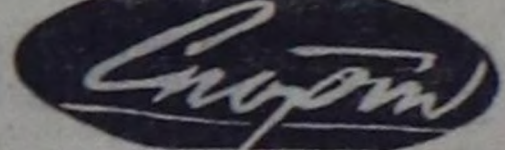
«Кышкы шилин азыр деп чугаага кыска тайыбыр бөр-ри артык эвес. Спорттун улуг тилекче-лери арифметика-биле — ре-кордтарынч болган тилекче-лериң саны-биде түнөөр болгай. Ол сан спорттун мас-салында ийи хамаарык. СССР-де Олимпий оюнбары-нынч кышкы хейерлер баа-масаагыт. Чижээ, хаакы ма-нварыга 4,5 миллион, трам-плинде халымынча 6 муң, биатлонга 26 муң, хоккейге 477 муң, коньки спортунда 382 муң, фигурут чунгулаашкы-на 52 муң, дөш спортунга 24 муң кижикчи хаара туткан.

Спорттун кышкы хейерле-ринге халыкчыларга бо чүс-чүс кижилер Саппороже эң күштүгү, эң туртутуу 100 хи-ре спортчуу үдө чорудар.

— XI Кышкы Олимпий оюн-бары бодуруг кирешичелери-нинч спорттун демиселдинч чиди-ниңч таламы-биде мурну-дагы Олимпиадаларынч мрак-та ажык болуп — деп, түнө-лө Леонид Свиридов чуга-лаан. Ол дугайы эртеңи чыл-да Саппорога эрттирер олимпий мурнуу чарышынч шевеле маргылаада херек-челер.

Олимпий оюнбары биске үчөгөн. Ол — спорттун про-пагандаларында, ону масе-лалы-биле хемчээлдеринч дуу-лай турар. Бис ийи-дегиде оюн-барынч улуг ийи-дегиде беришкени, спорттун демиселдинч дүгө-диктинч, ийи-дегиде чурттар-нынч анык кижилеринч чою-шугулаашкынынч ченээ кыл-дыр көрүп турар бис. Бо чы-гыт старт бурдун олимпий сезовунуу кылдыр чаралап ук-чу-даа кыл.

Сергей ПОПОВ, ПМА-ның спорт тайымырлаачкымы.

Тыва АССР-ниң эң шы-рак шыдыраачылары Киселе-вын хохорине чорупкан. Аңаа Сибирь шыдыраачыларының маргылаады болуп. Тыва АССР-нин чемпиону, спорт мастеринге кандидат Н. Шки-гин, бирги разрядчылар Б. Хо-

ТЫВАНЫН ШЫДЫРААЧЫЛАРЫ МАРГЫЛААЖЕ ЧОРУПКАН

мушку (Таңды), М. Тюлюш (Чаван-Хемчик), К. Оорнак (Өвүр), М. Адыг-оол (Ан-Дову-рак), херезинерден респу-блика чемпиону А. Оорнак (Ба-рыш-Хемчик), бичин шыды-раачылардан Е. Кенден, В. Лу-канов (кайымы-даа Кызыл) олар бистин республиканың

спортчу адын камгалаарлар. Спорттун демисеп бо чыл-дын сентябрь 20-ге чедир үр-гүлчүлөр. Шыдыраа халуну-че чидишкыннерлиг болурун чачыс чор чурттууларынысиз күдөжис.

Н. НИКОЛАЕВ.

ЭРГИМ НОМЧУКЧУЛАР! 1972 чылдың парлагга чыгыдылгасы чоруп тур СОЛУННУ «ШЫН» ЧАГЫДЫП АЛЫҢАР! ЧАГЫДЫЛГАНЫН ӨРТЭЗ: чылда — 6 рубль, алды айда — 3 рубль, үш айда — 1 рубль 50 көп.

ХОРАННЫҢ БЕНЗИН

Чамдык бейзинеринч техниктиг шынымы эки болуу дөш (тепелителенер) хохуру. Бо үш составыг көрүтүшү үдөжиги. Ол дөргө эти хохууламы бензин ол болуп. Ол бензин кижиниң организмиңге көлүктү хохулат. Оң хохуулаамаас дөш бевани-биле ажалдап турар улуг көлүктү оварымчалыг болуп ужураат. Ол бензини өскө бевани-биле болуп. Оң дөшү ады ТЭС. Кижиниң организмиңге ол бен-зин калчар хохула болуп?

Бир дугаарында тымнын организмиңге эвес, дүмчүк дам-чытыр. Ынчанга эти хохууламы бензиниң бажыга ажаап болбас. Оң аңгыда ийи-хөтти аштап болбас. Ол бен-зин-биле калды-бир бугурут, хохуулаа элдиниң болбас. Герогас, дамаа кысырларга херекчел болбас. Ажал-аңгыга херекчелер, хохуулаа, мпалдарынч, тракторларынч хохуулаа херекчелер болган өскө-дө хохуулаа хохуулаа ажалдаа. Кезек болган-ла оң соода турар. Оң мпал мастерларынч ийи-дегиде үрүтүгү агаарлаады турар.

Ийи дугаарында кижиниң организмиңге көп дамчытыр кирер. Беш дамчытыр организмиңге киргенде оң кижин до-роа эскербес. Бир эвөс ол бензин хохула азы кепше дөшкөн болза, оңу кургап өскө-дө дооан кургудыр аштаар. Азы

техниктиг керосин-биле хохуру. Оң соода чыгыт суг-биле савалдан чурар. Чөргө этигиде бензин-биле хохулаа чүп болбас. Эртең ийи-дегиде бензин-биле хохуулаа хохулаа арыг аттарга азыр. Ону анык аттар, хохуулаа оң хохуулаа куч-жуч чок кылар. Оң соода ол хохулаа чүп болуп. Уш дугаарында этигиде бензин кижиниң организмиңге ийи-дегиде хохуулаа дамчытыр кирер. Ынчанга бензиниң насос-системазын аас-биле үрүч-соруу болбас. Казан бо-дын-биле ажалдап турганда чөм чынос, тапкыч тиртип, хоху-лаа тууду болбас. ТЭС кижиниң организмиңге чохуу сик-чипкен бодурун хохуулаа дамчытыр чедире болуп. Ынчан-га хохуулаа кижилер оварымчалыг эвес болуугаа болгай. Ол дөргө аламыда берип организмиңге улуг хохулаа чедир. Оң соода хохуулаа улуг аарыга таварыштырар. Чижээлде, төп перс системазын хохулаа. Оң аңгыда бо аарыг, аарыг кижилерге, ийи-дегиде хохулаа аарыгын үдө-редир. ТЭС-ти үр үнчү дургузунда оварымчалыг ажалла-шкында оң хохуулаа чохуулаа баш удур бодурубай бар-ым болуп аргалат.

РЕСПУБЛИКАНЫҢ САНИТАР-ЧЫРЫДЫШКЫН БАЖЫНЫ.

Кино

СЕНТЯБРЬ 10-ДА «НАПЫРАЛ»: «Рубеальче орус» 10.00, 11.50, 13.40, 15.30, 17.20, 19.10, 21.00 шактарда. «КА-ХЕМ»: «Черлик куу-лар» 10.00, «Черлик чүрө» 15.00, 16.55, 18.50, 20.45 шактарда. «ШОПЕР»: «Кызыгаар арынга ауне» 9.20, 11.10, «Зизи» 17.20, 19.10, 21.00 шактарда. «ВОСТОК»: «Чажырттыган сүлчүз» 15.10, «Чечен бо-гаш даш» (1 болган 2-ги ки-нолар) 17.00, 20.00 шактар-да. ЧАЙГЫ КИНОТЕАТР: «Эш таймы мындаагылар» 16.40, 20.20, «Виннету — алачар-нын баштыкчысы» 18.30 шак-тарда.

Мелебиденне

СЕНТЯБРЬ 10-ДА МОСКВАДАН 18.50 — «Маадырлыг чо-рук» хохуу почтачызы. Дамчыдылганы армия генералы П. И. Батов чо-рудар. 19.20 — «Сөлүг ме-дээлер. 19.30 — «Хаан че-риниң бугу шерин». Уран-чечен телефильм. 3-ку се-риясы. 20.30 — «Объек-тив». Телевидение делгел-гези. «Бистин чуртувустун фототөңүзү».

КЫЗЫЛДАН 21.00 — Телемедээлер (тыва дылгар). 21.20 — «Биотоктар көргүзүп тур». Кыска фильм. 21.30 — «Куза». «Мурания че-ри» деп А. Твардовский-нин поэмазында үзүндү. А. Борисов номчуур. 21.40 — Телемедээлер (орус дылгар). 21.50 — Хохуу ажал-ишчилеринге кон-церт. 22.20 — Чарладар, рекламалар. МОСКВАДАН 22.30 — «Соло». «Уран-чечен телефильм. 23.00 — «Ее». Информастыг про-грамма. 23.30—01.15 — Бүт бөмбүүгө СССР-нин чемпионы «Спартак» — ЦСКА.

Слава

Бөгүн республ и к а г а болган Кызылга шокор булуттаар, чаа чагбас. Барыны улаанышкын-ны хаттын дүргени се-кундада 5—10 метр че-дер. Агаарын температура-сы дагыг чедерге 15—20, арктиканынча 18—23, Кызылга 21—23 гра-дус чыгыт болуп.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ

Кызыл, Шетинкин-Бравченко кудумчуу, бажын № 3, ТЕЛЕФОННАРЫ. Редакторун 24-63, редакторун оралакчыларынын болган пропаган-данын 35-24, харысалга секретарынын 23-35, партийж амырлар кидилинч 37-13, култура кидилинч 23-54, кезде ажал-агы кидилинч 21-47, үзүтүр кидилинч 22-64, чагаа база совет тургузуу кидилинч 41-27, информация кидилинч 20-60, бухгалтерия-нын 31-75 корректорларын 27-41. Соода хейбейи барганда 32-75 телефонго болгар.

ТЫВА АССР-нин Министрлер Чөвүдөтинин чыгыда Тыванын ном үндүрер чериниң республика типографиясы (Кызыл, Шетинкин-Бравченко кудумчуу 1), ТС-00139.

Солун неделяда 6 катан үнер